

A lelkes kamarai titkár

„A társadalom előítélettel és kicsinylőleg viseltetik a kézművesség iránt [...]”

/László Gyula, 1890./

1890. december 27-én alakult a *Marosvásárhelyi Kereskedelmi- és Iparkamara*, melynek az 1891. és 1913. évek közötti időszakot felölelő *jelentései* arról tanúskodnak, hogy az erdőgazdálkodás és a faipar megoldatlan nehézségeivel mindvégig nyíltan, jóindulattal és tárgyilagosan foglalkozott. (Például az 1891-es jelentésben a „Miért fejletlen a tulajdonképpeni faipar a Székelyföldön? c. beszámoló.)

A kamara területe Maros-Torda, Csík, Udvarhely és Háromszék megyére terjedt ki. Élén *Tauszik B. Hugó*, majd 1913-tól *Bürger Albert* állt, kiknek érdeme az is, hogy a marosvásárhelyi kamara a „hazai kamarák között az első volt, mely az önálló vámterület mellett nyíltan állást foglalt.” /Háromszék vármegye - Emlékkönyv, 1899. 168./

László Gyula sokáig a kamarának csak *másodtitkára* volt. Szolgálati feladatai mellett írásaival is igyekezett a székelység bajain segíteni. A *Székely-Egyleti Képes Naptár* az 1890-ik évre c. kiadvány - melyet nem kisebb személyiség, mint *Szádeczky-Kardoss Lajos*, kolozsvári történészprofesszor szerkesztett adott teret egyik azon harcos szellemű írásának, melyben igyekezett népe észjárásán, gondolkodásmódján változtatni /vö. *A székelyföldi iparmúzeum helyzete*/. A székelyeknek felrótta itt az *iparűzéstől való idegenkedésüket*, azt, hogy: „A székely iparos, ha csak szerét teheti, szintén uraskodni szeret. Műhelyéhez a legtöbbje csak addig hű, míg mindennapi kenyerét megszerezheti, de ha ismert szorgalma és igyekezete által többet is szerezhet, már szántóföldet, szőlőt, dinnyést vásárol, szekeret és lovat vesz s *gazdálkodik*, a mihez pedig kevésbbé ért. E mellett aztán elhanyagolja üzletét, másodrendű foglalkozásá degradálva azt, idejét és tehetségét kevésbbé háládatos dolgokra fecsérli” /uo. 73./.

Írásában választ igyekezett adni arra is, hogy a meglévő székely iparosság - és ezen belül természetesen a faipart folytatók is - *miért szegény*: „Egy másik hibája az iparosnak, hogy fiából, ha csak módja van hozzá, tudományos embert nevel, s leányát, ha számba vehető hozományt adhat vele, úri emberhez adja. Innen ered aztán az a körülmény, hogy ha valaki egy életkoron keresztül küzdve virágzó üzletet teremtett, hagyományképpen továbbfejlesztés végett nincs kire hagyni, s a legtöbb esetben megsemmisül az ilyen vagyon” /uo. 73./.

Igaza volt *László Gyulának* abban is, hogy a székely ipar fejletlenségének egyik oka az volt, hogy iparos pályára elsősorban csak az a fiatal ment, ki „tehetség hiányában” az iskolából kibukott, lusta volt (vö. az egykori mondás-

sal: Ha nem tanulsz, asztalosinasnak adlak), vagy anyagi okok miatt kényszerült iskoláit abbahagyni.

Ugyancsak felrótta népének szervezetlenségét is: „Kezdi nyomorúságon és végzi nyomorúságon. *A keresetet megeszi a vásárookra való utazgatás*, a szekérbér s az ezzel járó idővesztéség [...] Különben a vásári keresetet is lehetne biztosítani sokkal előnyösebben, ha iparágak szerint szakosztályokká, avagy *szövetkezetekké* alakulva, *közösen munkálkodnának* s készítményeiket kereskedelmi úton hoznák forgalomba [...]” /uo. 73./ (→ Egy vármegyei közgazdasági előadó c. fejezetet is.)

László Gyula tevékeny részt vállalt az 1902. évi tusnádfürdői *Székely Kongresszuson* is, hol a *háziipar* problémájának előadója volt. „Ott kezdődik a székelység nyomorúsága - állapította meg előadói beszédében -, a mikor ezt a *háziipart* helyenként felhagyták.” Hogy miért? - kérdezhetjük. Mert nem bírták a külföldi gyári versenyt, a szervezetlenségnek betudhatóan a háziiparos maga kellett árúját eladja [a szekérbér Marosvásárhelytől Parajdig drágább volt, mint a vasúti szállítás Németországból Vásárhelyig], ki nem rendelkezett jó munkaeszközökkel sem, az anyagbeszerzés is nehézségekkel járt. Továbbá: a *fűrészipar* elterjedésével mind többen és többen vállaltak itt *segédmunkát*, a városok fejlődése pedig a *cselédelkedést* hozta divatba.

Századunk első évtizedében sem fejlődött a *tulajdonképpeni faipar* (pl. a gyári asztalosipar) a kívánalmaknak megfelelően, a házi faipar pedig inkább pangott. (A vidék egyik bútorgyára is - az 1907-ben Marosvásárhelyen alakult *Székely és Réthy cég* - a vállalkozás első éveiben főleg bútorkereskedelemmel foglalkozott.) A Marosvásárhelyi *Kereskedelmi- és Iparkamara* Jelentései melyeknek egyik szerkesztője László Gyula volt -, észlelve e káros jelenséget, rendszeresen foglalkozott az iparosodást gátló okok feltárásával, hangsúlyozva azt, hogy „*a székely társadalom még ma - azaz 1907-ben - sem rokonszenvez kellően az iparral*” /1907. évi Jelentés. 14./

Az *erdőeladásokból* pénz került, végre-valahára zsákutcába vezető szárnyvonalakkal, óriási kerülvőkkel *vasút* is lett. „Most kell gyorsan megváltoztatni itt az ósdi közszellemet, bizalmat és tiszteletet kelteni az ipar iránt [...]” /uo. 14./, olvashatjuk a Jelentés biztató hangvétellű, vezércikk szövege tanácsait, melyekből kiérződik a rohanó idők sürgető szava. Látszólag úgy tűnt, hogy minden feltétele megvan a *feldolgozó faipar* megteremtésének. A leglényegesebbek azonban hiányoztak: a *pénzintézetek* iparfejlesztési szándéka (→ Háromszék nagymonográfiája c. fejezetet is), és a „helybeli” műszaki-gazdasági értelmiség, mely nem csak a hivatalnokoskodáshoz értett. A székely *Horn Dávid*-okra lett volna szükség, kik 2-3 év alatt korszerű faipartelepet tudtak volna létesíteni. (Nem „deszkagyárat”, amiből volt elég, hiszen 1914-ben csak Marosvásárhely és Csíkszentdomokos között 42 volt belőlük.)

Nagy volt a *mérnökhiány*, olvashatjuk *Csiszár Lajos* építőmester Marosvásárhelyen, 1913-ban megjelent füzetében: „Legyen vége a *jogásztermelésnek* [...]”, olvashatjuk véleményét, de mindhiába, ha a szolgabírói pálya volt a von-

zó, jogásznak tódult az ifjúság. Hogy miért? Mert a jogászok uralták a közéletet, a vezetők belőlük kerültek ki. Az ország tele volt jogakadémiákkal, a tudományegyetemek jogi karán nem volt kötelező az óralátogatás. A doktori cím öt év alatt viszonylag könnyen elérhető volt. (A két világháború között sem változott a helyzet. Az 1933-34. tanévben például az 1181 összes magyar egyetemi és főiskolai hallgató közül 533 joghallgató volt, és csak 30 - azaz 2,5 % - volt műszaki egyetemista. → Anuarul Statistic al României, 1935 si 1936. 146.)

László Gyula nevével később is találkozhatunk. Ugyancsak a kamarai értesítések tanúskodnak pl. arról is, hogy a marosvásárhelyi *Székely Társaság* által az 1912-1913. év telén iparosok és ipari munkások részére rendezett vasárnapi ingyenes előadások során a mindvégig lelkes *iparkamarai titkár* A székelyföldi *erdőgazdálkodás* címmel előadást tartott /Jelentés az 1912. évre. 73./.

„Mióta sirattam én a fákat, uramisten,
és alig figyeltek rám ... Néha már
csak lehunytam szemem a csonka tönkök
láltán és visszanyeltem könnyemet.

/Szemplér Ferenc: Az erdő /

mondja ki a kongresszus, hogy a székelyföldi erdőségek további okszerű kihasználása céljából kívánatosnak tartja:

1. Borszéken és Békáson egy-egy *gőzfűrésztelep* létesítését, ahol egyenként 25 és így összesen 50 fűrésztelépnek lehetne állandó munkája;

2. Nagy-Borosnyón, Zetelakán, Parajdon és Szászrégenben vagy vidékén nagyobb *esztergályosipar- és hajlítottfabutorgyár* létesítését;

3. *kisebb faipartelepek*, mint gyujtószállka, fogtisztító, fagyapot és dobozgyárak, donga- és talpfakészítő telepek keletkezésének előmozdítását;

4. a *kézdivásárhelyi és kovásznai asztalos kisiparosok* anyagi és erkölcsi támogatását;

5. Sepsi-Szent-Györgyön, Székelyudvarhelyt, Csikszere-dában, Gyergyó-Szent-Miklóson és Gyergyó-Ditróban kiválóbb *asztalosoknak megfelelő tőkével letelepítése által ezen városokban és nagyközségekben a gyári asztalosipar fejlődése* utjának egyengetését;

6. *Marosvásárhely* székhelylyel a székely vármegyék és az állam erkölcsi és anyagi támogatásával, lehető nagy tőkével, egy *székely iparbank* létesítését, mely bank feladata legyen az összes székely iparvállalatok és így a faiparvállalatoknak szervezése és támogatása. *(Helyeslés.)*